

FSI - Simulace dynamických systémů

Řešení ODE, využití přenosových funkcí a stavových systémů

Kyvadlo

Volné kmitání:

$$\ddot{x} = -\frac{g}{L}\sin(\varphi)$$

Volné kmitání s odporem vzduchu:

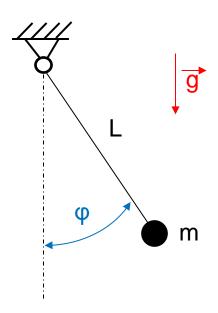
$$\ddot{x} = -\frac{g}{L}\sin(\varphi) + \frac{1}{2}\rho SC_d \dot{\varphi}^2 sign(\dot{\varphi})$$

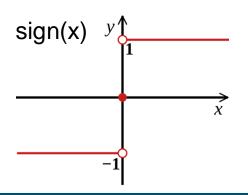
 ρ – hustota média

S – plocha

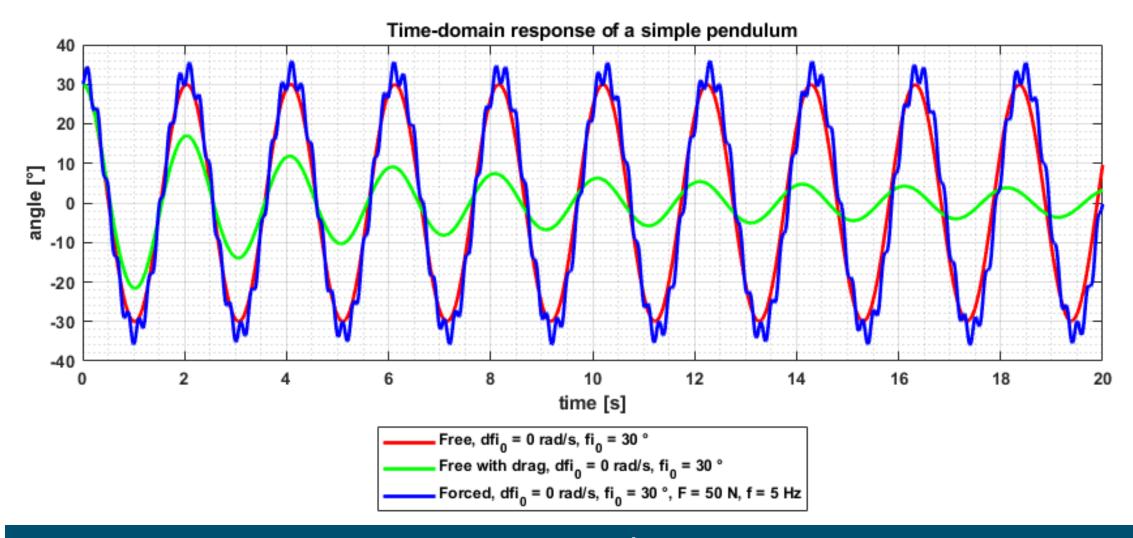
 C_d – činitel odporu (tvar)

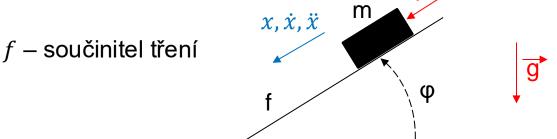
Kyvadlo

Pohyb po nakloněné rovině

Pohybová rovnice:

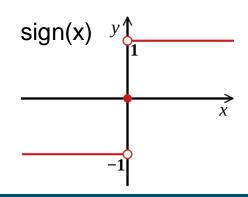
$$\ddot{x} = \frac{1}{m} [mg \sin(\varphi) + F - mgf \cos(\varphi) sign(\dot{x})]$$

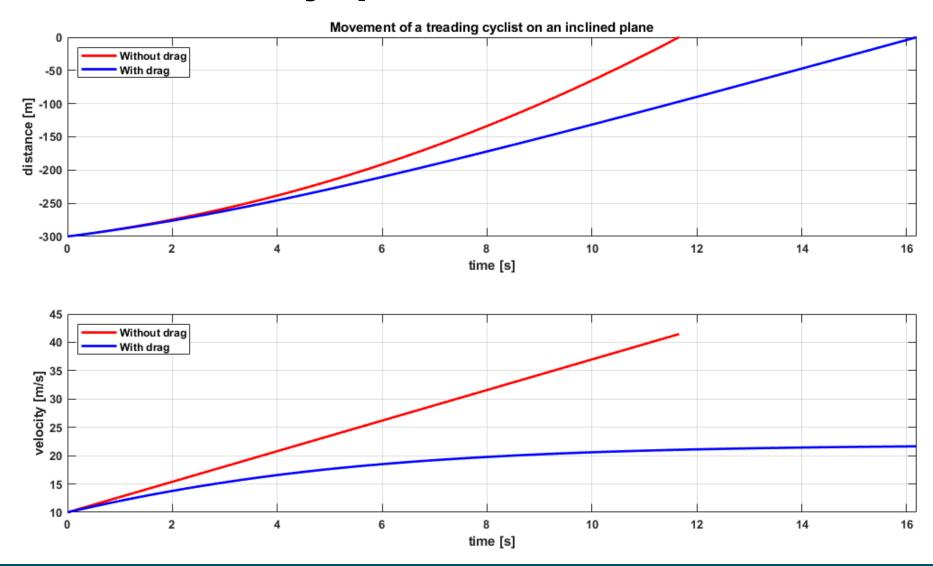
Uvažování odporu vzduchu:

$$ho$$
 – hustota média
 S – plocha
 C_d – činitel odporu (tvar)

Jaké máme možnosti tento příklad řešit?

Pohyb po nakloněné rovině

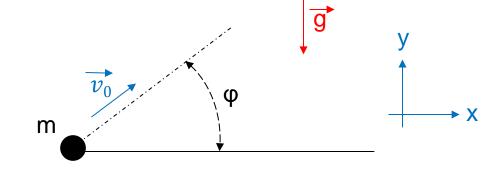

Balistická křivka

Pohybová rovnice:

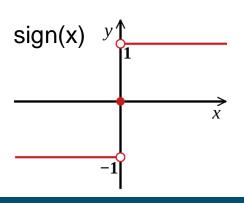
$$\ddot{x} = -\frac{1}{m} \frac{1}{2} \rho S C_d \dot{x}^2 sign(\dot{x})$$

$$\ddot{y} = -\frac{1}{m} \left[\frac{1}{2} \rho S C_d \dot{y}^2 sign(\dot{y}) + mg \right] \qquad \begin{array}{c} \rho - \text{hustota média} \\ S - \text{plocha} \\ C_s - \text{činitel odporu} \end{array}$$

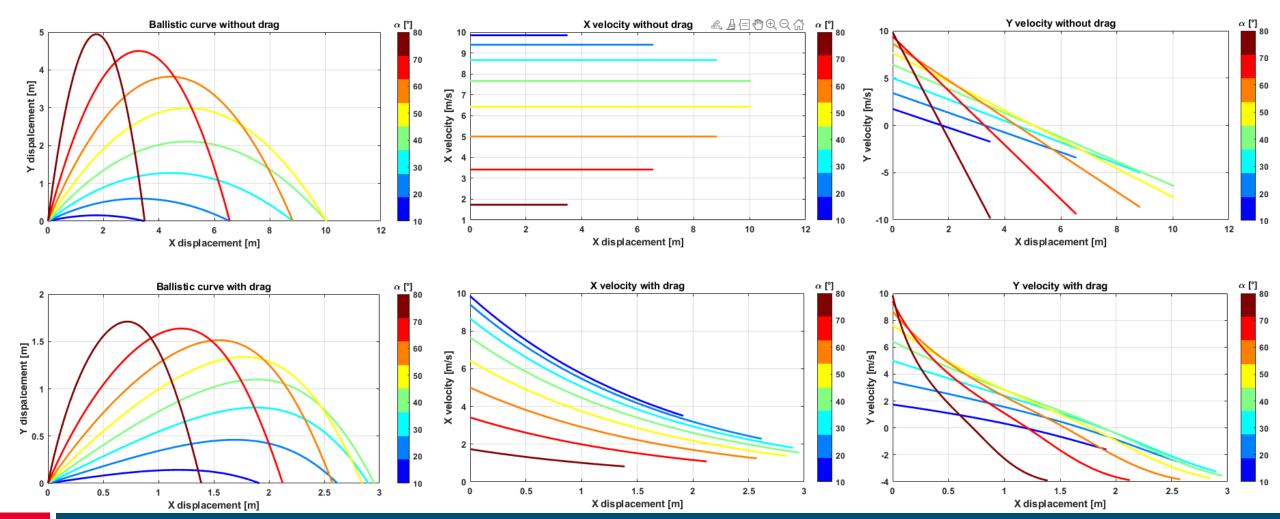

 C_d – činitel odporu (tvar)

Jaké máme možnosti tento příklad řešit?

Balistická křivka

Soustava s jedním stupněm volnosti

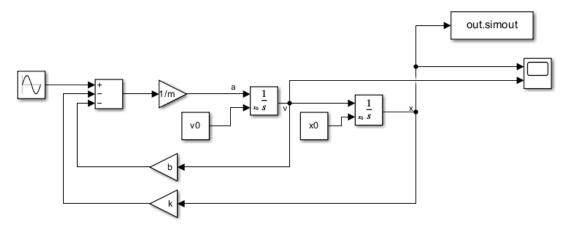
Pohybová rovnice:

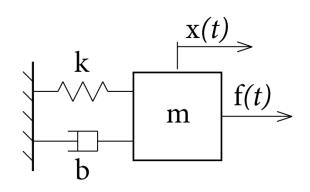
$$m\ddot{x}(t) + b\dot{x}(t) + kx(t) = f(t)$$

Po aplikaci Laplaceovy transformace:

$$ms^2x(s) + bsx(s) + kx(s) = f(s)$$

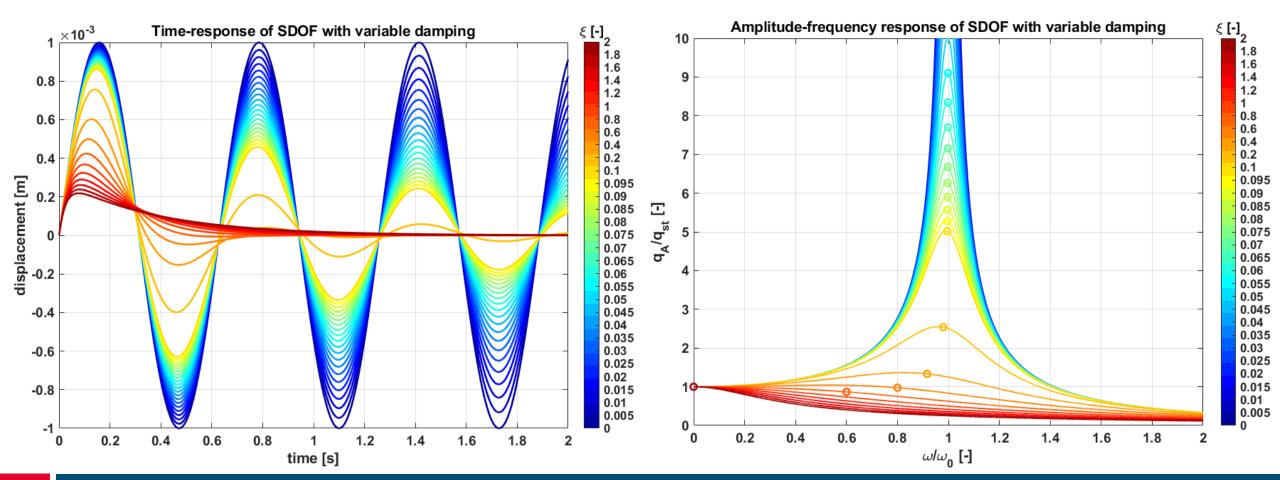

Je modelování v Simulinku ten nejlepší přístup? Záleží, k čemu bude model sloužit.

Vliv tlumení

Jak bychom se mohli dopracovat k podobným odezvám?

Co když úroveň modelování není dostatečná, na něco zapomeneme nebo něco selže?

Můžeme se dostat do stavu, který v extrémním případě povede k havárii...

Ale někdy je těžké dostatečně postihnout všechny aspekty.

Jen taková
obyčejná lávka
nad potokem
může kmitat
různě...

A když kmitá moc, je potřeba s tím něco dělat.

Nebo se po něm nebude dát ani normálně chodit.

A ty mosty mohou být i mnohem větší...

Kmitají i budovy.

A pak se tam také musí přidávat systémy k tlumení.

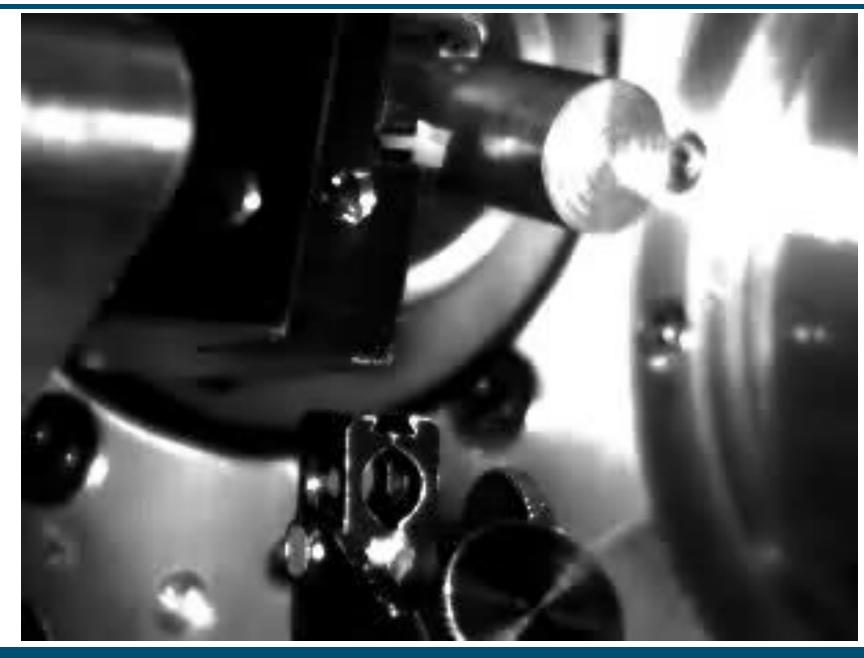

Které mohou fungovat například na principu pasivního

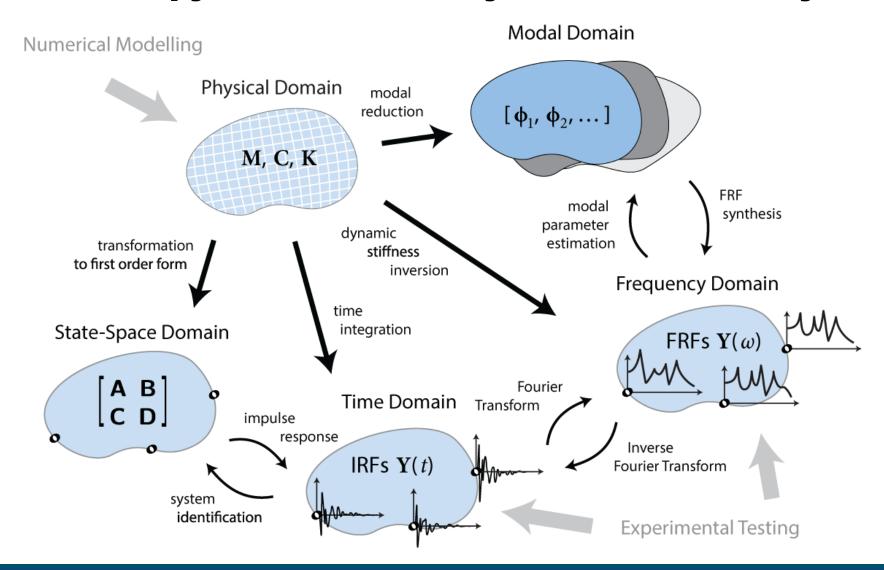
tlumení.

Poslední z příkladů bližší nám strojařům – obrábění. Kmitání může vznikat i tam, kde jej vůbec nečekáme.

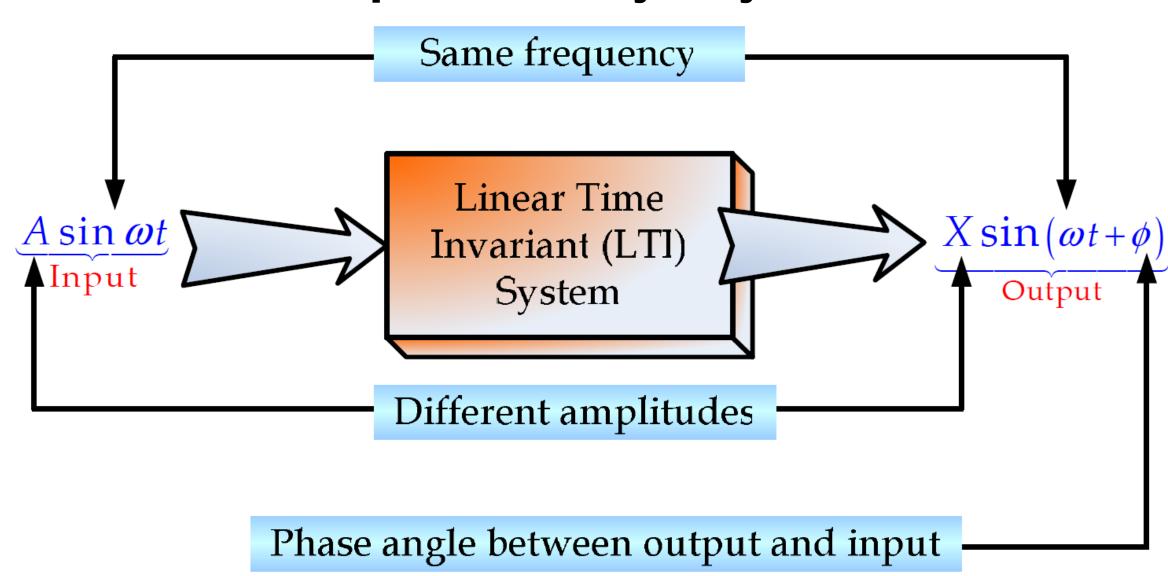

Přístupy k modelování dynamické soustavy

19

Opakování: LTI systémy

Opakování: Laplaceova transformace

- Laplaceova transformace v matematice označuje jednu ze základních integrálních transformací.
- Používá se k řešení některých obyčejných diferenciálních rovnic, zejména těch, jež se objevují při analýze chování elektrických obvodů, harmonických oscilátorů a optických zařízení.
- V technice se s ní setkáme při studiu vlastností systémů spojitě pracujících v čase.
- Užitečnost Laplaceovy transformace spočívá v tom, že převádí funkce reálné proměnné na funkce komplexní proměnné způsobem, při němž se mnohé složité vztahy mezi původními funkcemi radikálně zjednoduší.

f(t)	$F(s) = \mathcal{L}[f(t)]$	
f(t) = 1	$F(s) = \frac{1}{s}$	s > 0
$f(t) = e^{at}$	$F(s) = \frac{1}{(s-a)}$	s > a
$f(t)=t^n$	$F(s) = \frac{n!}{s^{(n+1)}}$	s > 0
$f(t) = \sin(at)$	$F(s) = \frac{a}{s^2 + a^2}$	s > 0
$f(t) = \cos(at)$	$F(s) = \frac{s}{s^2 + a^2}$	s > 0
$f(t)=\sinh(at)$	$F(s) = \frac{a}{s^2 - a^2}$	s > a
$f(t) = \cosh(at)$	$F(s) = \frac{s}{s^2 - a^2}$	s > a
$f(t) = t^n e^{at}$	$F(s) = \frac{n!}{(s-a)^{(n+1)}}$	s > a
$f(t) = e^{at}\sin(bt)$	$F(s) = \frac{b}{(s-a)^2 + b^2}$	s > a
$f(t) = e^{at}\cos(bt)$	$F(s) = \frac{(s-a)}{(s-a)^2 + b^2}$	s > a
$f(t) = e^{at} \sinh(bt)$	$F(s) = \frac{b}{(s-a)^2 - b^2}$	s-a > b
$f(t) = e^{at} \cosh(bt)$	$F(s) = \frac{(s-a)}{(s-a)^2 - b^2}$	s-a > b

Soustava s jedním stupněm volnosti

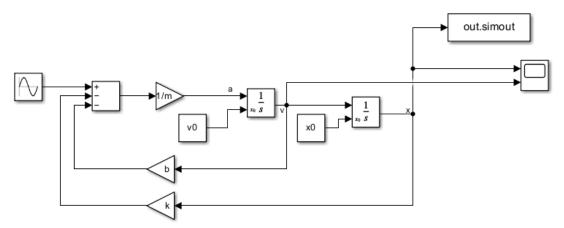
Pohybová rovnice:

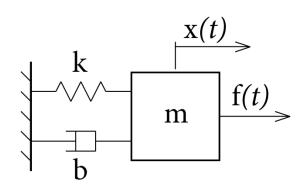
$$m\ddot{x}(t) + b\dot{x}(t) + kx(t) = f(t)$$

Po aplikaci Laplaceovy transformace:

$$ms^2x(s) + bsx(s) + kx(s) = f(s)$$

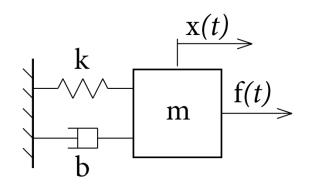
Je modelování v Simulinku ten nejlepší přístup?

Přenosová funkce

• Zkusme si vyjádřit přenosovou funkci:

$$(ms^{2} + bs + k)X(s) = F(s)$$

$$TF = \frac{X(s)}{F(s)} = \frac{1}{ms^{2} + bs + k}$$

- Rozšiřme $\frac{1}{m}$:
 - $TF = \frac{X(s)}{F(s)} = \frac{\frac{1}{m}}{s^2 + \frac{b}{m}s + \frac{k}{m}}$

· Ještě pár úprav.

$$\delta = \frac{b}{2m} = \xi \omega_0 \qquad \omega_0 = \sqrt{\frac{k}{m}}$$

A finální tvar:

$$TF = \frac{X(s)}{F(s)} = \frac{\frac{1}{m}}{s^2 + 2\xi\omega_0 s + \omega_0^2}$$

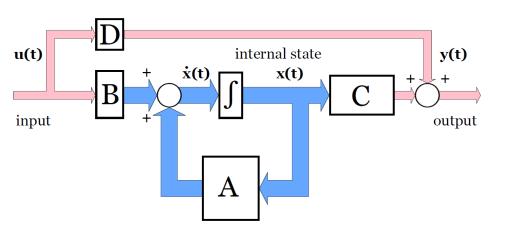

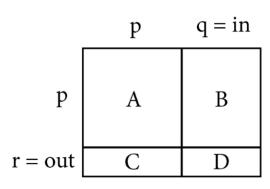
Stavový prostor

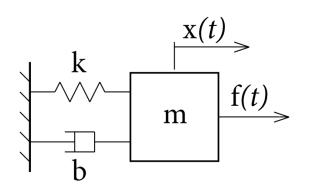
- Jiný způsob modelování je v tzv. stavovém prostoru.
- Spočívá v tom, že z diferenciální pohybové rovnice sestavíme nové rovnice ve tvaru

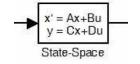
$$\dot{x} = Ax + Bu$$
$$y = Cx + Du$$

 Už jste se nimi pravděpodobně setkali, ale pro připomenutí:

A – matice stavů

B – matice vstupů

C – matice výstupů

D – matice přímých vazeb

u – vektor vstupů

y – vektor výstupů

Stavový prostor

Stavové rovnice:

$$\dot{x} = Ax + Bu$$
$$y = Cx + Du$$

Pohybová rovnice:

$$m\ddot{q}(t) + b\dot{q}(t) + kq(t) = f(t)$$
$$\ddot{q} = -\frac{b}{m}\dot{q} - \frac{k}{m}q + \frac{1}{m}f(t)$$

Rozklad na 2 rovnice 1. řádu:

$$\dot{x_1} = x_2$$

$$\dot{x_2} = -\frac{b}{m}x_2 - \frac{k}{m}x_1 + \frac{1}{m}f(t)$$

• Sestavení stavové rovnice $\dot{x} = Ax + Bu$:

$$\begin{bmatrix} \dot{x_1} \\ \dot{x_2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ -\frac{k}{m} & -\frac{b}{m} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ \frac{1}{m} \end{bmatrix} u$$

Vektor stavů:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} q \\ \dot{q} \end{bmatrix}$$

Vektor výstupů:

$$y = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \end{bmatrix}$$
 (zahrnujeme-li všechny stavy)

Vektor vstupů:

$$u = f(t)$$

• Sestavení stavové rovnice y = Cx + Du:

$$\begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} + [0]u$$

Matlab

Přenosová funkce:

```
tf_1DOF = tf([1],[m,b,k]);
```

Stavový systém:

```
SS1DOF = ss(A1, B1, C1, D1);
```

Přechod mezi stavovým systémem a přenosovou funkcí:

```
[num_1DOF den_1DOF] = ss2tf(A1,B1,C1,D1);
[A1,B1,C1,D1] = tf2ss(tf 1DOF);
```

Nalezení pólů a nul:

```
TF_pole = pole(tf_1DOF);
TF_zero = zero(tf_1DOF);
```

Vykreslení A-F charakteristiky:

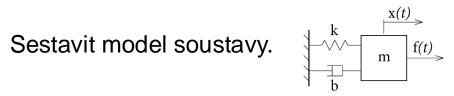
```
bode(tf 1DOF, freq bode, bode opt);
```

Řešení ODE pomocí řešiče ode45:

```
[T, Y] = ode45(@(t,y) odeFcnForceExc(m,b,k,t,y), time_range, initial_conditions);

function y_dot = odeFcnForceExc(m,b,k,F,omega,t,y)
    y_dot(1) = y(2);
    y_dot(2) = -1/m*(b*y(2)+k*y(1)-F*sin(omega*t));
    y_dot = y_dot'; % create column vector (required)
end
```

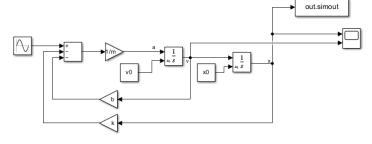
Shrnutí – jak postupovat?

Sestavit diferenciální rovnice systému. Jakými způsoby?

$$m\ddot{x}(t) + b\dot{x}(t) + kx(t) = f(t)$$

Řešit diferenciální rovnice. Jakými způsoby a v jakém prostředí?

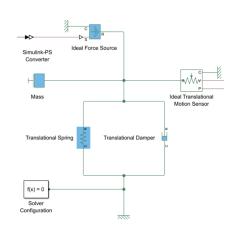
[T, Y] = ode45(@(t,y) odeFcnForceExc(m,b,k,F,omega,t,y), time range, initial conditions);

Využít jiné modely. Jaké?

TF =
$$\frac{X(s)}{F(s)} = \frac{\frac{1}{m}}{s^2 + 2\xi\omega_0 s + \omega_0^2}$$

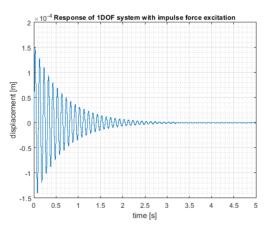
$$\begin{bmatrix} \dot{x_1} \\ \dot{x_2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ -\frac{k}{m} & -\frac{b}{m} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ \frac{1}{m} \end{bmatrix} u$$

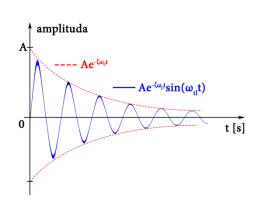
Nasimulovat odezvu.

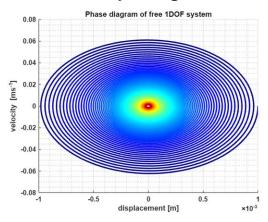
Shrnutí – jak postupovat?

Odezva v časové doméně:

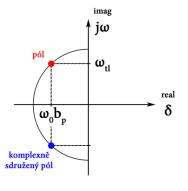

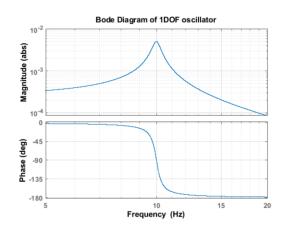
Fázový diagram:

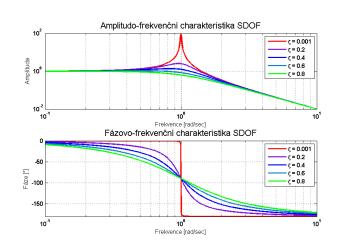

Gaussova rovina:

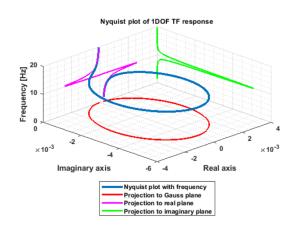

Odezva ve frekvenční doméně:

Nyquistův diagram:

Několik poznámek

 Popis pomocí TF a SS je úzce provázaný a není problém přecházet z jednoho do druhého:

$$G(s) = \frac{Y(s)}{U(s)} = C(sI - A)^{-1}B + D$$

Přenosová funkce

$$TF(s) = \frac{X(s)}{F(s)} \cong \frac{dynamická výchylka}{dynamická síla} \cong dynamická poddajnost$$

$$TF^{-1} = dynamická tuhost = Impedance Z(s)$$

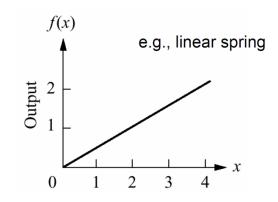
29

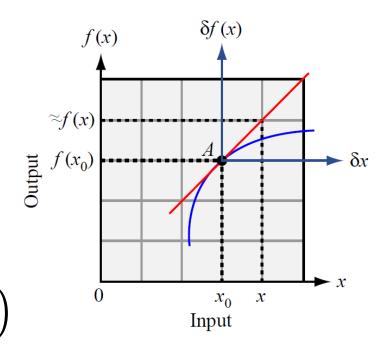
Několik poznámek

- Dále nezapomeňme na to, že jak TF tak SS vyžaduje lineární časově invariantní systém (LTI).
- Nelineární systém lze linearizovat v okolí pracovního bodu x₀.

$$f(x) \approx f(x_0) + m_a(x - x_0)$$
$$m_a = \frac{df}{dx} \ pro \ x = x_0$$

- Příklad: Linearizujte funkci $f(x) = 5 \cos x$ v okolí pracovního bodu $x = \pi/2$.
- Řešení: $\frac{df}{dx} = -5 \sin x$ $m_a = -5$ $f(x) \approx -5 \left(x \frac{\pi}{2}\right)$

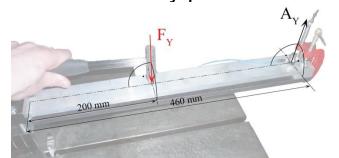

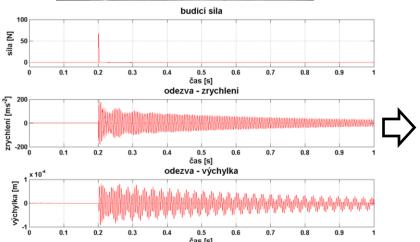

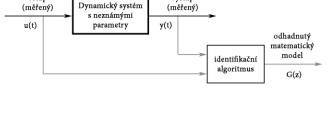
Identifikace

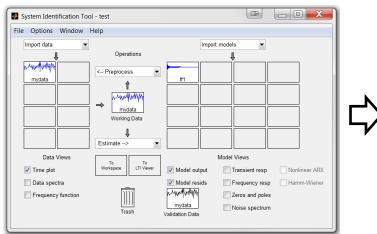
 Někdy máme k dispozici experimentální data, ze kterých chceme určit přibližný matematický model soustavy – identifikace.

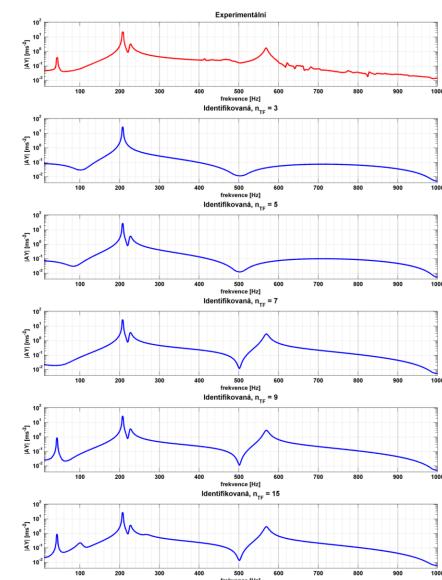
Jednoduchý příklad:

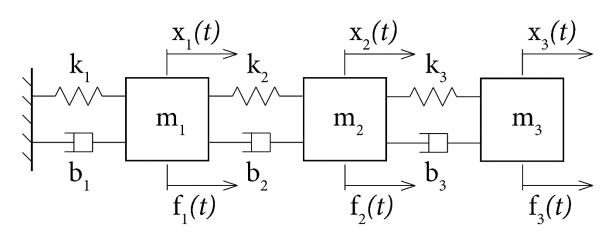

Příklad: Soustava se třemi stupni volnosti

$$m_1\ddot{x}_1 + b_1\dot{x}_1 + b_2(\dot{x}_1 - \dot{x}_2) + k_1x_1 + k_2(x_1 - x_2) = f_1(t)$$

$$m_2\ddot{x}_2 + b_2(\dot{x}_2 - \dot{x}_1) + b_1(\dot{x}_2 - \dot{x}_3) + k_2(x_2 - x_1) + k_2(x_2 - x_3) = f_2$$

$$m_3\ddot{x}_3 + b_3(\dot{x}_3 - \dot{x}_2) + k_3(x_3 - x_2) = f_3(t)$$

Pro jednoduchost uvažujme nulové tlumení a stejné tuhosti a hmotnosti:

$$\begin{bmatrix} m & 0 & 0 \\ 0 & m & 0 \\ 0 & 0 & m \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \ddot{x}_1 \\ \ddot{x}_2 \\ \ddot{x}_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} k & -k & 0 \\ -k & 2k & -k \\ 0 & -k & k \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Jak najít vlastní čísla a vlastní tvary aneb. modální analýza

Chceme najít vlastní frekvence a tvary, řešíme tedy rovnici:

$$M\ddot{x} + Kx = 0$$

Dosazením předpokládaného tvaru řešení a převedení do standartního tvaru:

$$\begin{aligned} & (k - \omega_i^2 m) x_{mi} = 0 \\ & \left\{ \begin{bmatrix} k & -k & 0 \\ -k & 2k & -k \\ 0 & -k & k \end{bmatrix} - \omega_i^2 \begin{bmatrix} m & 0 & 0 \\ 0 & m & 0 \\ 0 & 0 & m \end{bmatrix} \right\} x_{mi} = 0 \\ & \begin{bmatrix} k - \omega_i^2 m & -k & 0 \\ -k & 2k - \omega_i^2 m & -k \\ 0 & -k & k - \omega_i^2 m \end{bmatrix} x_{mi} = 0 \end{aligned}$$

Abychom našli jiné, než netriviální řešení, musí být determinant matice roven nule.

$$-m^{3}\omega^{6} + 4km^{2}\omega^{4} - 3k^{2}m\omega^{2} = 0$$
$$\omega^{2}(-m^{3}\omega^{4} + 4km^{2}\omega^{2} - 3k^{2}m) = 0$$

33

Jak najít vlastní čísla a vlastní tvary aneb. modální analýza

Řešením dvou rovnic pro ω^2 dostáváme tři páry vlastních čísel:

$$\omega_1 = 0$$
 $\omega_2 = \pm \sqrt{\frac{3k}{m}}$ $\omega_3 = \pm \sqrt{\frac{k}{m}}$

A tři jim odpovídající vlastní vektory:

$$\boldsymbol{x}_1 = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \boldsymbol{x}_2 = \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ -1 \end{bmatrix} \boldsymbol{x}_3 = \begin{bmatrix} 1 \\ -2 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Které můžeme zapsat do podoby modální matice:

eré můžeme zapsat do podoby modální matice:

$$\mathbf{x}_{\text{mód:}} = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ x_{\text{m11}} & x_{\text{m12}} & x_{\text{m13}} \\ x_{\text{m12}} & x_{\text{m22}} & x_{\text{m23}} \\ x_{\text{m31}} & x_{\text{m32}} & x_{\text{m33}} \end{bmatrix} \leftarrow \text{DOF 1}$$
 $\mathbf{x}_{m} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & -2 \\ 1 & -1 & 1 \end{bmatrix}$

vlastní vektor:

 $\mathbf{x}_{1} = \begin{bmatrix} x_{\text{m21}} & x_{\text{m22}} & x_{\text{m33}} \\ x_{\text{m31}} & x_{\text{m32}} & x_{\text{m33}} \end{bmatrix} \leftarrow \text{DOF 3}$

Možná se teď ptáte, k čemu nám tohle všechno bylo?

- Jsme například schopni ze soustavy tří provázaných diferenciálních rovnic sestavit tři nezávislé rovnice.
- Jak? Přechodem z fyzikálních do modálních souřadnic.

$$k_{ii} = \boldsymbol{x}_{mi}^T \boldsymbol{k} \boldsymbol{x}_{mi} \qquad m_{ii} = \boldsymbol{x}_{mi}^T \boldsymbol{m} \boldsymbol{x}_{mi}$$

Fyzikální souřadnice	Modální souřadnice	
soustava provázaných diferenciálních	soustava nezávislých diferenciálních	
rovnic	rovnic	
$m_1\ddot{x}_1 + k_1x_1 + k_2(x_1 - x_2) = F_1$ $m_2\ddot{x}_2 + k_2(x_2 - x_1) + k_2(x_2 - x_3) = F_2$ $m_3\ddot{x}_3 + k_3(x_3 - x_2) = F_3$	$\ddot{x}_{p1} = F_{p1}$ $\ddot{x}_{p2} + \frac{k}{m} x_{p2} = F_{p2}$ $\ddot{x}_{p3} + \frac{3k}{m} x_{p3} = F_{p3}$	

Cesta k přenosovým funkcím

- Chceme se dopracovat k přenosovým funkcím. A už jsme docela blízko.
- Provedeme Laplaceovu transformaci rovnic v modálních souřadnicích:

$$s^{2}x_{p1}(s) + \omega_{1}^{2}x_{p1}(s) = F_{p1}(s)$$

$$s^{2}x_{p2}(s) + \omega_{2}^{2}x_{p2}(s) = F_{p2}(s)$$

$$\omega_{1}^{2} = 0$$

$$\omega_{2}^{2} = \frac{k}{m}$$

$$s^{2}x_{p3}(s) + \omega_{3}^{2}x_{p3}(s) = F_{p3}(s)$$

$$\omega_{3}^{2} = \frac{3k}{m}$$

Vyjádříme transformovaný vektor zatížení:

$$\mathbf{F}_{p} = \mathbf{x}_{n}^{T} \mathbf{F} = \begin{bmatrix} F_{p1} \\ F_{p2} \\ F_{p3} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_{n11} & x_{n12} & x_{n13} \\ x_{n21} & x_{n22} & x_{n23} \\ x_{n31} & x_{n32} & x_{n33} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} F_{1} \\ F_{2} \\ F_{3} \end{bmatrix}$$

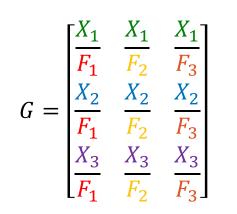
Cesta k přenosovým funkcím

Dále vyjádříme vektor posuvů:

$$\boldsymbol{x}_{p} = \begin{bmatrix} x_{p1} \\ x_{p2} \\ x_{p3} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{F_{p1}}{s^{2} + \omega_{1}^{2}} \\ \frac{F_{p2}}{s^{2} + \omega_{2}^{2}} \\ \frac{F_{p3}}{s^{2} + \omega_{3}^{2}} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{x_{n11}F_{1} + x_{n12}F_{2} + x_{n13}F_{3}}{s^{2} + \omega_{1}^{2}} \\ \frac{x_{n21}F_{1} + x_{n22}F_{2} + x_{n23}F_{3}}{s^{2} + \omega_{2}^{2}} \\ \frac{x_{n31}F_{1} + x_{n32}F_{2} + x_{n33}F_{3}}{s^{2} + \omega_{3}^{2}} \end{bmatrix}$$

- No a nakonec jsme schopni sestavit přenosové funkce ve tvaru SISO, tj. závislost jednoho výstupu na jednom vstupu.
- Rozložíme tedy na tři samostatné případy pro F₁, F₂ a F₃:

$$\frac{x_{j}}{F_{k}} = \frac{x_{nj1}x_{nk1}}{s^{2} + \omega_{1}^{2}} + \frac{x_{nj2}x_{nk2}}{s^{2} + \omega_{2}^{2}} + \frac{x_{nj3}x_{nk3}}{s^{2} + \omega_{3}^{2}}$$
Bez tlumení: $\frac{x_{j}}{F_{k}} = \sum_{i=1}^{m} \frac{x_{nji}x_{nki}}{s^{2} + \omega_{i}^{2}}$
S tlumením: $\frac{x_{j}}{F_{k}} = \sum_{i=1}^{m} \frac{x_{nji}x_{nki}}{s^{2} + 2\xi_{i}\omega_{i}s + \omega_{i}^{2}}$

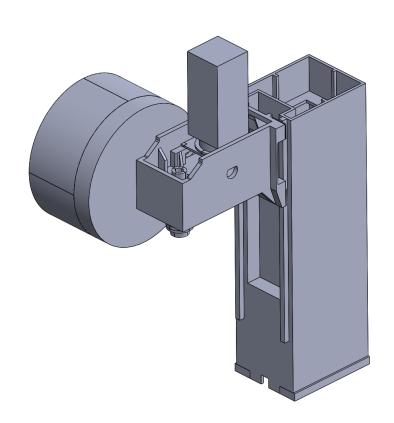
Proč se přenosy a stavovými modely vůbec zabýváme?

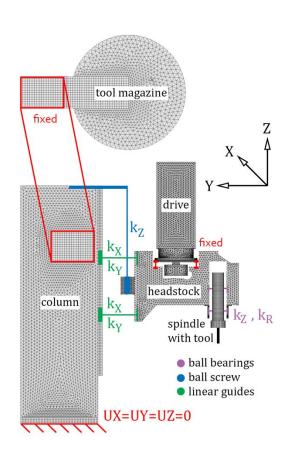
- Vhodné pro implementaci do regulačních smyček.
- Výpočetně nenáročné, řádově rychlejší než jiné přístupy.
- Možnost redukovat rozsáhlé systémy do jednodušší podoby.
- Fyzikální interpretovatelnost TF (impedance, tuhost, poddajnost...).
- Stavový model lze sestavit nejen z diferenciálních rovnic, ale i z modálních dat.
- Návaznost na metody identifikace.
- Určování odezvy ve frekvenční oblasti.

Nějaký příklad z praktického využití na závěr - frézka

Problém: Určit vliv polohy osy Z u vertikální frézky na vznik samobuzených vibrací.

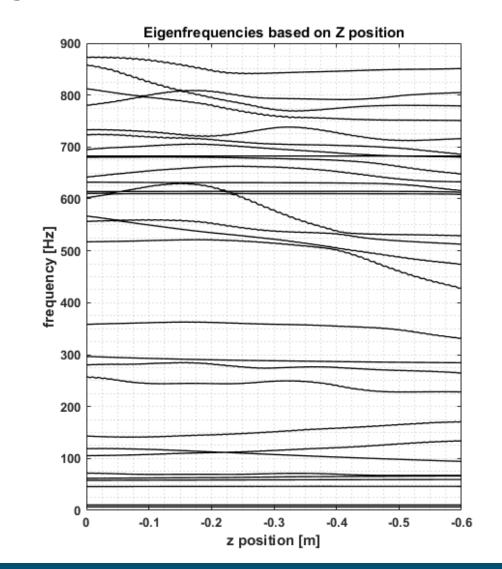

Jak ovlivňuje poloha vřeteníku dynamické chování?

Odpověď: velmi výrazně.

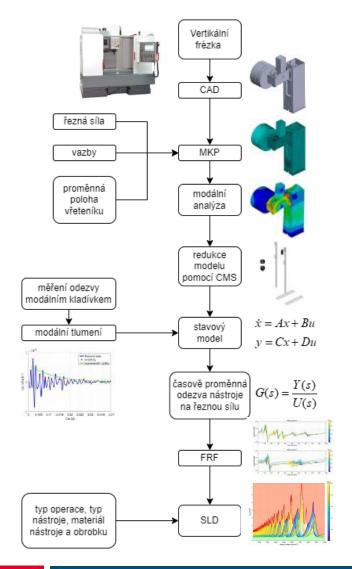
Mode number: 8					
Vertical position	Top (0 m)	Middle (-0.25 m)	Bottom (-0.55 m)		
Eigenfrequency [Hz]	108.81	113.63	133.68		
Mode shape					

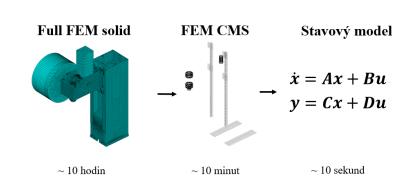
Mode number: 11					
Vertical position	Top (0 m)	Middle (-0.25 m)	Bottom (-0.55 m)		
Eigenfrequency [Hz]	281.14	277.35	268.66		
Mode shape					

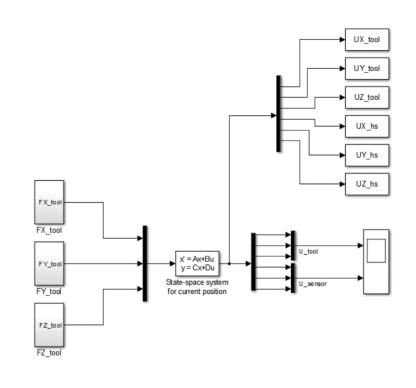

40

Přístup k modelování

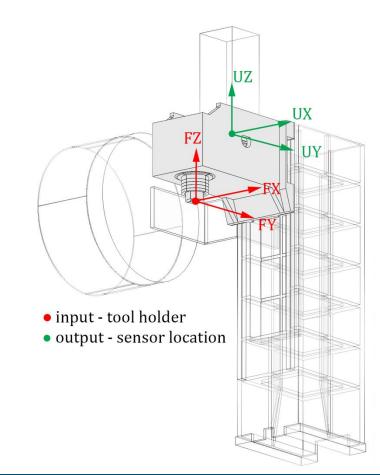

Přístup k modelování

- Přechodová analýza pomocí MKP– stovky hodin výpočtů.
- Transformace do stavového modelu sekundy až minuty.
- 3 vstupy odpovídají silám FX, FY a FZ v místě nástroje
- 3 výstupy odpovídají výchylkám (zrychlení) v místě akcelerometru (nebo taktéž nástroje)
- Počet zájmových módů: 30
- 121 simulací, 50000 časových kroků

57 sekund

Přístup k modelování

Díky výpočetně redukovanému modelu jsme schopni simulovat složitější jevy, kterým chatter je.

